

Învățătorul Dumitru Dijmărescu, un animator cultural în lumea satului arădean interbelic

Educator Dumitru Dijmarescu, a Cultural Animator in the Interwar Ardeal Village

*Lucian Ienășescu,
Centrul Cultural Județean Arad*

Abstract

With skill and abnegation, a part of the villages` educators have added to their professional preoccupations - which also contain an enlightenment aspect, through the educational monthly sessions - efforts to coordinate the activity of cultural community centers, supporting adult education, in enough cases also building edifices with the same role.

Key words: *educators, schools, culture, games, choirs*

Ampla acțiune de culturalizare a lumii rurale interbelice, cu variatele sale manifestări (organizarea de coruri și societăți de lectură, întemeierea de biblioteci publice, cămine și case culturale, desfășurarea de conferințe publice de interes general și altele) a avut în prim-plan învățătorii. Cu pricepere și dăruire, o parte a învățătorimii satelor au adăugat preocupărilor profesionale - în care se înscria și o latură de culturalizare, prin cercurile învățătoresți lunare - eforturi pentru coordonarea activității caselor și căminelor culturale, susținerii educației adulților, în destule cazuri și construirii unor edificii cu acest rol. A fost și cazul învățătorului Dumitru Dijmărescu, personalitate energică, plină de inițiativă, director al Căminului Cultural din Căvăsânț.

Dumitru Dijmărescu s-a născut în anul 1908, în localitatea gorjeană Arsuri, comuna Schela, într-o familie de țărani. A urmat cursurile Școlii Normale din Timișoara. După absolvirea acesteia, a fost, timp de 3 ani, învățător într-un sat din Timiș-Torontal, după care a obținut, în 1931, transferul la Școala Primară din Covăsânț¹.

Peste doi ani, în 1933, Dijmărescu avea să înființeze Căminul Cultural "Podgoria" din Covăsânț, autorizat de Casa Școalelor și Culturii Poporului din București. Activitatea acestuia s-a desfășurat, în primii ani, în localul fostei școli confesionale.

Așezământ cultural unic în cuprinsul județului, prin organizare și mod de lucru, căminul s-a dovedit un organism viu, cu un impact real asupra membrilor comunității. Preluând, inițial, ideologia Asociației căminelor culturale „Jiul”, acesta a ambiționat să promoveze “o cultură sănătoasă, creatoare, productivă”, aplicată la nevoile concetățenilor, în spiritul datinilor și credințelor străbune și, în același timp, adaptată cerințelor vremii. *Ridicarea satului prin el însuși* era deviza așezământului cultural².

Căminul Cultural ”Podgoria” avea 148 de plătitori de cotizație și a fost organizat pe servicii: serviciul național-cultural, condus de președinte, serviciul economic, condus de primar, serviciul radiofonic, serviciul bibliotecii, serviciul cooperăției³.

Biblioteca avea 160 de cititori și peste 880 de volume, organizate după trei criterii: carte intelectuală, populară, școlară. Numai în anul 1935 au fost citite 1480 de volume. În același an, biblioteca căminului s-a îmbogățit cu 140 volume, rezultat al donației profesorului Nicolae Bâra, din Arad, originar din Covăsânț⁴. Pornind de aici, preocuparea pentru carte s-a diversificat. Se ținea ziua cărții, se făcea vânzare de carte prin depozitul căminului și s-a înființat un atelier de legătorie. Se adăugau acestor preocupări abonamentele făcute la 8 reviste și la mai multe ziare. De exemplu, dintre membri căminului, 50 s-au abonat la revista “Albina”⁵. Există o colecție a ziarului “Neamul Românesc”; admirator al lui Iorga, Dijmărescu a participat la câteva ediții ale cursurile Universității de vară de la Vălenii de Munte.

În cadrul așezământului a fost organizat un muzeu regional, bazat, în principal, pe artă tradițională.

Corul pe 4 voci, cu peste 40 de membri, avea un repertoriu preponderent religios. În pregătirea corului s-a implicat Dijmărescu însuși. Reprezentațiile de teatru erau susținute în localitate și în satele din jur. Există o formație de dansuri formată din săteni⁶.

Aveau loc proiecții de film, prin caravana cinematografică, iar aparatul de radio reunea în mod obișnuit zeci de localnici, pentru emisiuni precum *Ora satului*, *Ora școlarului*, *Teatru radiofonic* și emisiuni muzicale.

Conferințele organizate de așezământul cultural din Covăsânț au avut ca temă drepturi cetățenești, probleme agricole, prevenirea tuberculozei și a bolilor venerice. Preocupat și de colaborarea cu alte instituții, căminul cultural a participat la organizarea cursurilor de educație agricolă (prin conferințe, sfaturi practice), inițiate de Camera de agricultură. La cursul pomi-viticol desfășurat în zilele de 8, 11, 13 martie 1935 au participat 48 de persoane din Covăsânț, cărora le-au fost acordate certificate de audiere⁷.

S-au pus bazele unei cooperării școlare de aprovizionare cu rechizite și a unei farmacii populare de prim-ajutor. Programul căminului cultural urmărea și acțiuni prin care să fie implicată în cât mai mare măsură suflarea comunității, având ca efect îmbunătățirea vieții acesteia, progresul social și cultural. Printre acestea s-au aflat: înființarea de pepiniere, pietruirea drumurilor, realizarea de anchete sanitare, economice, sociale, culturale care să stea la baza unor proiectate cercetări monografice⁸.

În anii 1938-1939, Astra a insistat asupra organizării școlilor țărănești, în localități precum: Covăsânț, Pecica („școală pentru țărani și meseriași”), Avram Iancu, Olari, Comlăuș. Cursurile, acoperind durata de maximum trei luni, erau susținute de intelectuali locali, cuprinzând câteva zeci de persoane, în fiecare localitate, cu vârste cuprinse între 18 și 60 de ani⁹. La Covăsânț, școala țărănească a funcționat între 2-15 februarie 1938, adresându-se unei serii de 60 de persoane¹⁰.

Toate acestea se întâmplau pe când o seamă de instituții rurale similare lucrau stereotip și sporadic, iar, în alte cazuri, activitatea căminelor și caselor culturale se limita la organizarea jocului duminical și de coruri.

Meritele lui Dijmărescu, organizator energic, bine informat, se leagă și de construirea, în anii 1937-1938, a edificiului pentru căminul cultural. Demersul a fost îngreunat de problemele, care au trebuit soluționate în justiție, legate de situația proprietății terenului pe care s-a ridicat construcția. Dijmărescu a reușit să convingă membrii comunității de importanța ridicării grăbnice a unei asemenea construcții, astfel încât mai mulți concetățeni au depus muncă voluntară, la cărămidăria înființată cu acest scop și nu numai.

Căminul cultural a funcționat, câțiva ani, într-o sală a fostei școli confesionale. Spațiul nu mai corespundea cerințelor unei activități în continuă dezvoltare și diversificare. În consecință, la inițiativa învățătorului Dumitru Dijmărescu a fost lansat un apel locuitorilor pentru sprijinirea, prin donații de bani, a ridicării unui edificiu pentru activitatea culturală. În ianuarie 1936, urmare a donațiilor, a fost încasată suma de 10 416 lei¹¹. În paralel, corul, formația de teatru ale căminului ofereau spectacole, inclusiv în localități apropiate, veniturile obținute fiind destinate fondului de construcție. Eforturile au dat roade, astfel că, în cursul anului 1936, bugetul căminului (ai cărui membri erau 500) s-a ridicat la 75 000 de lei. Acest fapt a făcut posibilă cumpărarea unui teren în centrul comunei. În același timp, a fost organizată o colonie de muncă pentru a produce cărămida necesară, participând, fără a fi plătite, 210 familii, unii dintre săteni lucrând peste 25 de zile, punând la dispoziție căruțe sau care. Ridicarea unei construcții din cărămidă reprezenta, într-un anumit sens, pentru localitate și zonele

apropiate, o premieră: materialul obișnuit în ridicarea caselor era cărămida nearsă sau pământul bătătorit¹².

Aplicarea Legii Serviciului Social, începând cu 1 iunie 1939, a determinat înființarea de așezăminte culturale de acest fel în numeroase localități, respectiv reorganizarea altora, cu misiunea de a coordona și unifica activitățile locale, asigurând o „desfășurare armonioasă a culturii, sănătății și minții”. Toate societățile culturale cu personalitate juridică, urmau să devină secții ale căminului cultural, având reprezentanți în sfatul acestuia, ceea ce reprezenta o modalitate de a aduce sub același steag energiile culturale, a înlătura divergențele, stările de tensiune, care au dăunat activității. Până la încheierea perioadei de organizare și stabilirea, la nivelul Căminului cultural al județului, a programului de activitate, fiecare așezământ cultural punea în aplicare programul Astei sau al Fundației Culturale Regale „Principele Carol”, în funcție de apartenența sa.

Un moment important, favorabil activității culturale rurale, a fost reprezentat de înființarea, la 4 martie 1939, a Căminului Cultural al Județului Arad. Menit să dinamizeze opera de reorganizare a vieții culturale și sociale a satului, acesta și-a concentrat eforturile spre organizarea de cămine culturale, inventarierea societăților culturale existente în județ, înființarea școlii țărănești din Pecica, popularizarea Legii Serviciului Social, încercând să contribuie la „instaurarea unei atmosfere de armonie în viața satului”, prin buna conlucrare dintre intelectuali și întărirea legăturii acestora cu sătenii, considerată o condiție de bază pentru reușita oricărei acțiuni.

Activitatea de reorganizare a mișcării culturale s-a dovedit pe cât de complexă, pe atât de dificilă, solicitând acoperire bugetară mare și scoțând în evidență numeroase deficiențe logistice. Neînțelegerile dintre intelectuali, conflictele apărute între societățile culturale dintr-o localitate sau alta, întârzierea apariției regulamentului de aplicare a Legii Serviciului Social, lipsa fondurilor pentru deplasări în județ s-au înscris în seria acestor dificultăți. La Covăsânt, autorizația de aplicare a legii a fost dată Căminului cultural, aparținând, încă din anul 1937, Fundației Culturale Regale „Principele Carol”. Era o derogare de la regula conform căreia, în aceste părți, organizatoare a Legii Serviciului Social era cercul Astra, făcută anume pentru activitatea rodnică a lui Dijmărescu. Ca urmare, între cele două organisme locale au intervenit disensiuni¹³.

Dumitru Dijmărescu avea să fie preocupat de așezământul cultural din Covăsânt chiar și în perioada în care își va desfășura activitatea de bază la Ghioroc (învățător și director al Școlii centru practic, 1943-1945) și, din 1946, învățător la Arad.

Pentru scurtă vreme, în 1949, a fost inspector județean cu probleme ale căminelor culturale. În anul 1951 avea să se transfere la Preventoriul din Căpâlnaș, fapt motivat de problemele medicale pe care le avea fiica sa mai mică. Aici va funcționa ca învățător și director de studii, până la pensionare.

Dijmărescu a invocat mereu anii rodnici petrecuți în fruntea așezământului cultural din Căvăsânț, pe care îl va considera, în mod îndreptățit, principala sa realizare. A purtat cu el o mare parte din arhiva căminului, în intenția de a scrie o monografie. Acest fapt nu s-a concretizat însă, mai mult, o parte a documentelor s-a distrus, în urma schimbării mai multor domiciliu, lucru care l-a afectat profund.

Dumitru Dijmărescu a încetat din viață la Arad, la 18 ianuarie 1991, lăsând în urmă rezultatele unei activități conduse cu dăruire și pricepere, în beneficiul concetățenilor săi.

Note

1. Informațiile de natură biografică le datorăm inginerului Octavian Dijmărescu, fiu al învățătorului.
2. *Adunarea generală a Căminului Cultural Podgoria din Covăsânț*, în „Știrea”, VII, nr. 1413 din 17 februarie 1937, p. 3.
3. *Ibidem*.
4. *O faptă laudabilă*, în „Știrea”, V, nr. 834 din 25 ianuarie 1935, p. 5.
5. *De la căminul Cultural Podgoria*, în „Știrea”, VI, nr. 1097 din 4 ianuarie 1936, p. 3.
6. Rodica Colta, Doru Sinaci, Natalia Tomi, *Monografia comunei Covăsânț*, Arad, Editura Mirador, 2012, p. 248.
7. Alexandru Mihalca, *Aspecte din istoria agrară a județului Arad. Partea a II-a – perioada interbelică*, Arad, Editura Multimedia, 2001, p. 330.
8. *De la căminul Cultural Podgoria*, în „Știrea”, VI, nr. 1097 din 4 ianuarie 1936, p. 3.
9. *Polemici*, în „Înnoirea”, II, nr. 13-14 din 1-15 aprilie 1939, p. 16.
10. *Activitatea despărțămintelor*, în „Transilvania”, 69, nr. 3-4 din mai-august 1938, p. 171.
11. *Prima colonie de muncă a Căminului Cultural „Podgoria” în com. Covăsânț, jud. Arad*, în „Știrea”, VI, 1364 din 13 decembrie 1936, p. 2.
12. *Pentru ridicarea Căminului Cultural „Podgoria”*, în „Știrea”, VI, nr. 1106 din 17 ianuarie 1936, p. 2.
13. Arhivele Naționale ale României, Serviciul Județean Arad, *fond Astra*, dosar 320/1939, f. 263.